

Francis Scott Fitzgerald (1896 – 1940): Velký Gatsby (1925)

1. Literární druh a žánr, literárněhistorický kontext, umělecký směr / tvůrčí skupina, údaje o autorovi ve vztahu k dílu;
2. Doba a místo (děje);
3. Zvláštnosti kompozice;
4. Hlavní postavy a jejich charakteristika;
5. Námět, témata, hlavní motivy;
6. Jazykové zvláštnosti;
7. Kulturní souvislosti.

(1) Přes rok se potloukal podél jižního pobřeží jezera Superior a hledal mušle, lovil lososy nebo prováděl cokoli jiného, co mu zajišťovalo potravu a nocleh. Jeho hnědé, otužilé tělo žilo přirozeně napolo divokou, napolo lenošnou prací intenzivních dnů. Ženy poznal záhy, a poněvadž ho zkazily, začal jimi opovrhovat; mladými pannami, protože byly nezkušené, a těmi druhými, protože byly hysterické ve věcech, které on ve svém nepřekonatelném egocentrismu považoval za samozřejmé.

Ale v srdci mu neustále zuřil bouřlivý svár. Nejgrotesknější a nejfantastičtější nápady ho v noci pronásledovaly na lůžku. Když hodiny tikaly na umyvadle a měsíc smáčel mokřým světlem jeho zmuchlané šaty na podlaze, rozpřádal se mu v hlavě celý obrovský svět.

(2) Když Daisy mluvila, díval se na ni důstojník tak, jak si každá dívka přeje, aby se na ni muž někdy díval, a já se dodnes pamatuju na tu příhodu proto, poněvadž se mně to zdálo romantické. Jmenoval se Jay Gatsby a já jsem ho od té doby celé čtyři roky nespatriila – ani když jsem se s ním setkala na Long Islandu, neuvědomila jsem si, že je to tentýž člověk.

(3) Za války si vedl obzvláště dobře. Byl kapitánem dřív, než odešel na frontu, a po bitvě v Argonnách získal hodnost majora a velení nad kulomety divize. Po příměří se šíleně snažil dostat domů, ale jakýmisi komplikacemi nebo nedorozuměním byl místo toho poslán do Oxfordu. A tam se trápil – z Daisyiných dopisů vytušil jakési nervózní zoufalství. (...)

Neboť Daisy byla mladá a její umělý svět zaváněl orchidejemi, příjemným veselým snobstvím a orchestry, které udávaly rytmus roku a vkládaly smutek a to, co život nabízel, do nových melodií. (...) Tímto zešeřelým vesmírem se Daisy zase začala pohybovat v rytmu sezóny; najednou měla zase každý den spoustu schůzek se spoustou mužů a usínala ospalá až ráno s hromadou korálků a šifónových večerních šatů schumlaných mezi uvadajícími orchidejemi na zemi vedle postele.

(4) O víkendu se jeho rolls-royce vždy přerodil na minibus, který od devíti ráno až dlouho přes půlnoc vozil hosty do města a nazpět, zatímco jeho kombi uhánělo jako neposedný žlutý brouk ke každému vlaku. A pak v pondělí se osm sluhů s výpomocným zahradníkem celý den pachtilo s mopy, rýžáky, kladivý a zahradnickými nůžkami, aby napravili spoušť z předešlé noci.

Každý pátek přivezli od ovocnáře z New Yorku pět velkých beden pomerančů a citronů – a každé pondělí byly tytéž pomeranče a citrony vynášeny zadním vchodem, proměněné v pyramidu vyprázdněných polokoulí. (...)

(5) Na bufetové stoly ozdobené lesknoucími se předkrmy naaranžovali velké okořeněné pečené šunky a k nim nakupili saláty upravené do harlekýnských vzorů, prasátka z těsta a krůty zakletými do tmavého zlata. V hlavním sálu stál bar s pravým mosazným brlením, hojně zásobený džinem, lihovinami a žaludečními likéry dávno zapomenutých značek, takže většina návštěvnic byla příliš mladá, než aby je dokázala od sebe rozeznat.

V sedm hodin se objevila hudba, nikoli nějaká pětičlenná komorní záležitost, ale pořádný orchestr plný hobojů, trombonů, saxofonů, viol, pikol a malých i velkých bubnů. Poslední plavci se už vrátili z pláže a převlékají se v šatnách v patře; auta z New Yorku zaparkovaná v pětistupech

zaplnila až ke vchodu příjezdovou cestu. Osvětlení hal, salonů a verand křiklavě zdůrazňuje základní barvy i podivné účesy nových fazon a šály, o jakých se nemohlo zdát ani Kastilii. Bar je v plném provozu a neustálá nabídka koktejlů koluje po večerní zahradě, vzduch se tetelí brebentěním, smíchem, letnými poznámkami a představováním, které je vzápětí zapomenuto, i nadšenými shledáními žen, jež se nikdy neznaly podle jména.

Světla září čím dál jasněji, jak se země odvrací od slunce, orchestr teď hraje žlutou koktejlovou hudbu a operní sbor nesourodých hlasů přechází do vyšší tóniny. Smích se postupně uvolňuje, hýřivě se rozlévá kolem a tryská do výšky po každém zábavném slově.

Skupinky se rychle mění, nafukují nově příchozími, rozpouštějí se a hned znovu vznikají. A už se objevují přelétavé, sebevědomé dívky, které se hbitě proplétají mezi robustnějšími a stálejšími hosty. Na vypjatý šťastný okamžik se stávají středem pozornosti, a potom, vzrušené svým triumfem, ladně odplynou pod proměnlivým světlem někam dál v moři přelévajících se tváří, hlasů a barev. (...)

(6) Myslím, že když jsem šel ke Gatsbymu poprvé, byl jsem jako jeden z mála hostů opravdu pozván. Lidi nečekali na pozvání – prostě tam šli. Nasedli do aut, která je zavezla na Long Island, a pak tak nějak skončili u Gatsbyho dveří. Když už tam byli, někdo, kdo Gatsbyho znal, je představil a potom už se chovali jako v zábavním parku. Někdy přišli a odešli, aniž by se s Gatsbym viděli, přišli na večírek s bezelstností, jež sama byla vstupenkou.